

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)**
**INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume: 9 Issue: 2 Year: 2025

**DÜZENSİZ GÖÇÜN EKONOMİK GÜVENLİK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:
TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ (2012-2020)**

Özgür Kızıltepe

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru: 10.09.2025
Revizyon : 27.09.2025
Kabul : 29.09.2025
Orcid Numarası :
0000-0001-8659-4564

Anahtar Kelimeler:
Küreselleşme, Ekonomik
Güvenlik, Ulusal
Güvenlik, Göç, Türkiye.

Çalışmada, küresel bir olgu olan düzensiz göç ile ekonomik güvenlik kavramı birlikte ele alınarak, geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisine etkileri 2012-2020 yılları kapsamında analiz edilmiştir. Emek piyasası, fiyatlar genel düzeyi, kamu maliyesi ve ekonomik büyüme ekseninde yapılan değerlendirmede, Suriyelilerin kayıt dışı istihdamı artırdığı, işsizlik ve ücret düşüşüne neden olduğu, gıda ve kira fiyatlarını yükselttiği, kamu maliyesi üzerinde mali yük oluşturduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, artan talep ve ticaret yoluyla ekonomik büyümeye katkı sağladıkları da görülmektedir. Çalışma, Suriyelilerin ekonomik uyumunun planlı istihdam politikalarıyla desteklenmesinin, olumsuz etkileri azaltarak ekonomik güvenliğe katkı sunacağını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin ekonomik güvenliğinin sağlanması için göç politikalarını şekillendirirken ekonomik gerçeklikleri dikkate alması ve uzun vadeli, bütüncül yaklaşımlar benimsemesi önerilmektedir.

**THE IMPACT OF IRREGULAR MIGRATION ON ECONOMIC SECURITY: THE
CASE OF SYRIANS IN TURKIYE (2012-2020)**

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received: 10.09.2025
Revised : 27.09.2025
Accepted : 29.09.2025
Orcid Number:
0000-0001-8659-4564

Keywords:
Globalization, Economic
Security, National Security,
Migration, Türkiye.

The study analyses the effects of Syrians under temporary protection on the Turkish economy between 2012 and 2020, examining the concepts of irregular migration, a global phenomenon, and economic security together. The assessment, conducted in terms of the labour market, general price level, public finances and economic growth, found that Syrians increased unregistered employment, caused unemployment and wage declines, raised food and rent prices, and created a financial burden on public finances. On the other hand, it was also observed that they contributed to economic growth through increased demand and trade. The study emphasises that supporting the economic integration of Syrians through planned employment policies will contribute to economic security by mitigating negative effects. Consequently, it is recommended that Turkey take economic realities into account when shaping its migration policies and adopt long-term, holistic approaches to ensure its economic security.

Giriş

Düzensiz göç, yalnızca insani ve sosyal değil, aynı zamanda güvenlik boyutlarıyla da devletler için kritik bir olgu hâline gelmektedir. Küreselleşmenin hızlandırdığı göç hareketleri, güvenlik algısını salt askerî tehditlerle sınırlı olmaktan çıkarmış, ekonomik ve toplumsal istikrarı da kapsayacak biçimde genişletmiştir. Bu bağlamda, düzensiz göçün ekonomik güvenlik üzerindeki etkileri, günümüz uluslararası ilişkilerinde giderek daha fazla tartışılır hale gelmiştir.

Türkiye, Suriye’de 2011’de başlayan iç savaşın ardından yoğun bir göç akını ile karşı karşıya kalmış ve 2012’den itibaren Suriyeli nüfusun kitlesel geçişiyle birlikte, dünyada en fazla Suriyeli sığınmacı barındıran ülke konumuna gelmiştir (UNHCR, 2024). Bu durum, yalnızca demografik yapıyı dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda kamu maliyesi, işgücü piyasaları, sosyal harcamalar ve güvenlik politikaları üzerinde de belirgin etkiler yaratmıştır.

Bu çalışmanın amacı, 2012-2020 döneminde düzensiz göç olgusunu Türkiye’nin ekonomik güvenliği perspektifinden ele almak ve Suriyeliler örneği üzerinden bu ilişkinin etkilerini analiz etmektir. Dönem seçimi, göç akınının kısa vadeli şoklarının ötesine geçerek, orta vadeli ekonomik sonuçların gözlemlenebildiği bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca 2020 sonrası COVID-19 pandemisiyle birlikte yeni bir evre başladığından, bu tarihsel kesit doğal bir sınır oluşturmaktadır. Makalede gözetilecek bir diğer bağlam ise Suriyelilerin hukuki durumudur. Suriyeliler, hukuken “geçici koruma” statüsünde yer almakla birlikte, bu çalışma onları “düzensiz göç” kapsamında ele almaktadır. Bu tercih, kavramsal açıklığı sağlamak ve kitlesel göçün ekonomik güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi kolaylaştırmak amacıyla yapılmaktadır. Son olarak çalışmada 2020 sonrası veriler yalnızca bağlamsal amaçla verilmiş olup analizin kapsamını 2012-2020 yılları oluşturmaktadır.

Yöntem olarak, betimsel ve karşılaştırmalı analiz benimsenmektedir. Resmî kurumların istatistikleri, raporlar ve ikincil kaynaklar kullanılarak, emek piyasası, fiyatlar genel düzeyi, kamu maliyesi ve ekonomik büyüme gibi göstergeler üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu yöntem, sayısal verilerle desteklenen nitel açıklamaların bir arada kullanılmasını sağlamaktadır.

Bu makalenin özgün katkısı, göç-güvenlik ilişkisinin literatürde çoğunlukla siyasi ve askerî boyutlarda incelenmesine karşın, ekonomik güvenliği merkeze alarak konuyu farklı bir perspektiften ele almasıdır. Çalışma, göçün devlet kapasitesi üzerindeki mali yüklerini, işgücü piyasasına yansımalarını ve toplumsal sonuçlarını bütüncül biçimde irdeleyerek hem akademik literatüre teorik katkı yapmakta hem de politika yapımcılar için somut çıkarımlar sunmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye örneği üzerinden yapılacak bu inceleme, düzensiz göçün ekonomik güvenlik boyutunun anlaşılmasına ışık tutacak ve göç-güvenlik tartışmalarına yeni bir analitik boyut kazandıracaktır. Bu minvalde, çalışmanın ilk bölümünde göç olgusu, ikinci bölümde ekonomik güvenlik kavramı, üçüncü bölümde ekonomik güvenlik ve göç ilişkisi emek piyasası, fiyatlar genel düzeyi, kamu maliyesi, ekonomik büyüme çerçevesinde ele alınacaktır. Son bölümde ise düzensiz göç eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisine etkileri analiz edilecektir.

1. Göç: Kavram ve Kuram

Tarih boyunca, iklim koşulları, doğal afetler, savaşlar ve daha iyi yaşam arayışı insanları yer değiştirmeye zorlamıştır (Samers ve Collyer, 2017: 15). Küreselleşme ile hızlanan göç olgusu da insanlık tarihiyle paralel gelişmiş ve göç tanımlamalarına çeşitlilik sağlamıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü, “birey veya grubun uluslararası sınır aşarak veya bir devlet içinde yer değiştirmesi” olarak tanımlarken (Perruchoud ve Cross, 2013: 35), Türk Dil Kurumu, “ekonomik, siyasi, toplumsal nedenlerle yer değiştirme” olarak ifade etmekte (Türk Dil Kurumu, 2023), Birleşmiş Milletler ise göçün en az bir yıl sürmesi ve uzun mesafe kat edilmesini koşul olarak koymaktadır (Keyman, 2022).

Göç nedenleri, ekonomik, siyasi, demografik, çevresel ve sosyal faktörlerden oluşmaktadır (Doğan, 2020: 79-92). Bu nedenler, göçün zorunlu veya gönüllü oluşuna göre değişkenlik göstermekte ve itici ile çekici faktörler olarak ayrılmaktadır. İtici faktörler arasında işsizlik, savaş, terör, siyasi baskı, kıtlık gibi etmenler yer alırken, çekici faktörler yüksek ücret, kariyer fırsatları, sağlık, eğitim imkânları ve can güvenliği olarak sıralanabilmektedir (Yalçın, 2004: 30-31). Bununla birlikte göç türleri, yasal ve düzensiz, zorlayıcı, adım, emek, beyin göçü gibi kategorilere ayrılabilir (Barışık, 2020: 4-15).

Kavram karmaşası yaşanmaması adına, göçmen, mülteci, sığınmacı, düzensiz göç ve geçici koruma tanımlarının yapılması gerekmektedir. IOM tanımına göre göçmen, herhangi bir zorlayıcı sebep olmadan ülkesini terk eden bireyi, mülteci ise ırk, din, siyasi görüş gibi nedenlerle zulüm

korkusuyla ülkeden kaçanları ifade etmektedir (Perruchoud ve Cross, 2013: 65). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)'ye göre sığınmacı da mülteci statüsü belirlenmemiş ancak koruma talep eden kişi olarak tanımlanmaktadır (The UN Refugee Agency, 2024). Diğer taraftan düzensiz göç, hedef ülke mevzuatı çerçevesinde izin veya belge olmadan kalma ya da çalışma durumu olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud ve Cross, 2013: 26). Son olarak geçici koruma kavramı, Türkiye'deki Suriyeliler için mevzuata dâhil edilen bir statü olup (T.C. Resmi Gazete, 2014), IOM'a göre, çatışma ya da yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenleme olarak belirtilmektedir (Perruchoud ve Cross, 2013: 33).

Göç, ekonomi, sağlık, çevre ve güvenlik alanlarında çok boyutlu etkiye sahiptir. Uluslararası göç, finansal bağlantılar, emek piyasası ve teknoloji kanalıyla etkisini gösterir (Weiner, 1992: 97-99). Göçmenlerin sosyal hizmetlerden yararlanması, ev sahibi halkta olumsuz tepkilere yol açabilmektedir (Huysmans, 2000: 767-769). Kaynak ülkede işsizlik azalırken, ekonomik büyüme olumsuz etkilenebilir. Hedef ülkede ise gelişmekte olan ülkelerde işsizlik artarken, gelişmiş ülkelerde istihdam ve ekonomik büyüme artış göstermektedir. Son kerte de uluslararası göç, hedef veya kaynak ülke yapısına ve göç türüne göre işsizlik, istihdam, ücretler düzeyi, kamu maliyesi ile büyüme ve kalkınma göstergeleri üzerine olumlu ve olumsuz etkileri gözlemlenmektedir.

Göç olgusu üzerine geliştirilen teoriler, bireylerin ve toplulukların hareketliliğini anlamak için farklı boyutlar sunmaktadır. Bunlardan ilki, itme-çekme teorisidir. Bu teoriye göre savaş, çatışma, ekonomik kriz ve güvensizlik gibi olumsuzluklar bireyleri itici unsur olarak göçe zorlamakta; istikrar, güvenlik, iş imkânı ve sosyal haklar ise çekici faktörler olarak hedef ülkeleri cazip kılmaktadır (Lee, 1966: 54-56). İkinci olarak, dünya-sistem teorisi, göçü merkez-çevre ilişkileri bağlamında açıklamakta ve çevre ülkelerdeki ekonomik kırılma ve merkezdeki daha güçlü ekonomilere bağımlılık yarattığını vurgulamaktadır (Wallerstein, 2011). Bu bakış açısı, Türkiye'nin bölgesel konumunu ve ekonomik güvenliğinin göç dalgalarından nasıl etkilendiğini kavramak açısından önemlidir. Üçüncü olarak, göç ağları teorisi, göçmenlerin sosyal, kültürel ve akrabalık bağları üzerinden yeni bir ülkede tutunmalarını ve kalıcı hale gelmelerini açıklamaktadır (Massey, 1990). Bu kuramsal yaklaşımlar birlikte ele alındığında, göçün çok boyutlu niteliği ortaya çıkmakta ve Suriyelilerin Türkiye'ye yönelik kitlesel göç hareketlerinin analizinde önemli bir teorik zemin sunmaktadır.

2. Ekonomik Güvenlik

Ekonomi, kıt kaynakların etkin tahsisini (Eğilmez ve Kumcu, 2014: 15) ve mal ile hizmetlerin tüketim, dağıtım ve mübadelesini inceleyen bir sosyal bilimi iken (Mesjasz, 2008: 128); güvenlik, tehditlerin yokluğu ya da tehlikelere karşı korunma hali olarak tanımlanmaktadır (Açıkmeşe, 2011: 44). Ekonomik güvenlik ise ekonomi ve güvenlik kavramlarının kesişiminde, bireysel, ulusal ve küresel düzeylerde tehditlere karşı refahın ve işleyişin korunmasıdır (Mesjasz, 2008: 140). Bu çalışmada ulusal düzey öncelikli olmasından dolayı ekonomik güvenlik, devletin refahını tehdit eden ekonomik güçlere karşı korunması olarak ifade edilebilmektedir (Buzan, 1991: 445).

Devlet düzeyinde ekonomik güvenlik, çok disiplinli bir alan olup, uluslararası ilişkiler, ekonomi sosyolojisi ve kalkınma ekonomisi gibi alanlarla ilişkilendirilmektedir. Soğuk Savaş sonrasında askeri ve ekonomik güvenlik arasındaki sınırlar bulanıklaşırken (Gilpin, 2001: 23), küreselleşme ile devletin ekonomik güvenlikteki belirleyiciliği azalmış ve uluslararası kuruluşlar ile şirketler güç kazanmıştır.

Güvenlik çalışmalarının gelişimine katkıda bulunan Kopenhag Okulu, ekonomik güvenliği siyasal, askeri, toplumsal ve çevre güvenliği ile eşdeğer bir boyut olarak tanımlamaktadır (Buzan, 2007: 214-242). Ekol, piyasa işleyişinin, finansmana ve kaynaklara erişimin devlet refahı ve istikrarı için kritik olduğunu vurgulamakta; ekonomik eşitsizlik ve istikrarsızlık, çevre devletlerde güç kullanımına ve güvenlik sorunlarına yol açabileceğini ifade etmektedir (Buzan, 1984: 597, 617; Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 7, 97).

Göç ile ekonomik güvenlik arasındaki ilişki, istihdam piyasasına tehdit, sosyal güvenlik üzerindeki yük, kayıt dışı istihdam ve dolaylı vergilendirme ile ortaya çıkmaktadır (Mandacı ve Özerim, 2013: 116). Göçmenlerin istihdamda bazı sektörlerde önceliği yerli işçilerden alması, sosyal yardımların verimli dağıtılamaması ve kamu maliyesinin zorlanması, refah devletinin etkinliğini zayıflatmaktadır. Bu sorunlar, kalkınma politikalarını da olumsuz etkilemektedir.

3. Düzensiz Göçün Ekonomik Güvenliğe Etkisi

Uluslararası göçün ekonomik etkileri, hedef ülkenin gelişmişlik düzeyine göre farklılık arz etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler özelinde düzensiz göçün ekonomik güvenlik üzerindeki etkileri, bu çalışmada, emek piyasası, fiyatlar genel seviyesi, kamu maliyesi ve ekonomik büyüme olmak üzere dört temel boyutta incelenmektedir.

Düzensiz ve öngörülemez göç, ekonomik güvenliğe ilk ve en somut etkisini emek piyasasında göstermektedir. Göçmenlerin işgücü arzını artırması, mevcut yerli iş gücü ile doğrudan rekabet yaratmakta, kayıt dışılığı artırmakta, işsizlik oranlarını yükseltmekte ve ücretlerin düşmesine yol açmaktadır. Bu durum, göçmenlerle benzer vasıflara sahip yerli çalışanlar açısından doğrudan bir refah kaybını tetiklemektedir. Hedef ülkenin göçmen iş gücünü içkin hale getirebilmesi için yeterli istihdam ve ekonomik büyüme olanakları sağlaması zorunludur. Buna karşın, düzensiz göçmenlerin düşük vasıflı işleri doldurması, bazı durumlarda yerel iş gücünün verimliliğini artırarak ikame etkisi yaratabilmektedir (Gür, 2017: 14).

Artan iş gücü arzının özellikle düşük vasıflı iş kollarında rekabeti artırması, ücretlerde baskı yaratmaktadır. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde düzensiz göç, işsizlik ve ücret düşüşü sorunlarını derinleştirebilir. Mevcut çalışmalar, düşük vasıflı göçmenlerin yerli düşük vasıflı işçilerin ücretlerini olumsuz etkilediğini, ancak yüksek vasıflı yerli işçiler için ücretlerin artış gösterebileceğini ortaya koymaktadır (Çak, Karakaş ve Oğhan, 2021: 137). Bu durum, sermaye ve diğer üretim faktörlerinin sabit kalması durumunda dahi işçi ücretlerinin etkilenebileceği, vasıf farklılıklarının bile ücretlere yansıtılabileceği görüşüyle paralellik taşımaktadır (Kerr ve Kerr, 2011: 4). Öte yandan, kısa ve orta vadede ücretlerde gözlenen düşüşün uzun vadede dengelenebileceği ve göçün yerli işçiler üzerindeki olumsuz etkisinin sınırlı kalacağı yönünde literatürde karşıt görüşler mevcuttur, ancak bunun için hedef ülke ekonomisinin olgun ve istikrarlı olması gerekmektedir (Freidberg ve Hunt, 1995; Gür, 2017: 15-17).

Düzensiz göçün emek piyasasındaki olumsuz etkileri, kayıt dışı istihdamda artışla daha da derinleşmektedir. Kitlesele düzensiz göç, özellikle düşük vasıflı iş kollarında kayıt dışı istihdamı teşvik ederek, sosyal güvenlik sistemlerini ve vergi gelirlerini zayıflatmakta, kayıt dışı çalışmayan işverenlere karşı haksız rekabet ortamı yaratmaktadır (Üzümcü, 2020: 195).

İşsizlik, ücretlerde düşüş ve kayıt dışı istihdam yoluyla ortaya çıkan bu sorunlar, kısa ve orta vadede hedef ülke vatandaşlarının gelir ve refahını düşürerek ekonomik güvenliği tehlikeye atmaktadır.

Düzensiz göçün fiyatlar genel düzeyine etkisi, üç ana unsurda toplanabilmektedir. Bunlar, artan toplam talep sonucu fiyatların yükselmesi kapsamında talep enflasyonu, göçmenlerin fiyat esnekliği nedeniyle talebin düşük fiyatlı ürünlere yönelmesi çerçevesinde azalan enflasyon ve göçmenlerin ucuz işgücü sağlaması ile maliyetlerin ve dolayısıyla fiyatların düşmesi bağlamında yine azalan enflasyondur (Zachariadis, 2012: 299).

Kısa vadede düzensiz göçmenlerin talep artışı, özellikle gıda ve konut gibi temel ihtiyaçlarda fiyat artışına yol açmakta ve enflasyonu tetiklemektedir (Üzümcü, 2020: 195). Tarımsal üretimde mevsimsel dalgalanmalar da bu enflasyonist baskıyı artırmaktadır. Ayrıca, düzensiz göçmenlerin yoğun olduğu bölgelerde konut fiyatları yükselmekte, yerel halk ise alternatif bölgelerde yaşamayı tercih ederek zincirleme enflasyonist etkiler yaratmaktadır. Literatürde, orta vadede talep ve arzın dengeye gelmesiyle enflasyonun kontrol altına alınabileceği ve göçmenlerin yerleşik olduğu bölgelerde konut fiyatlarının düşebileceği ifade edilmektedir (Nickell, 2010: 60; Blanchflower, Saleheen, ve Shadfo, 2007: 32; Gür, 2017: 20-21).

Öte yandan göçmenlerin fiyat hassasiyeti, özellikle kolay arz edilebilen ürünlerde talebin yönlendirilmesiyle enflasyonun aşağı çekilmesine katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca ucuz emek gücü, temizlik ve bahçecilik gibi yoğun emek gerektiren sektörlerde üretim maliyetlerini düşürmekte ve fiyatların gerilemesine neden olabilmektedir (Lach, 2007: 586; Cortes, 2008: 413-414; Gür, 2017: 19-21).

Sonuç olarak, düzensiz göçün kısa vadede talep enflasyonu yoluyla ekonomik güvenliği olumsuz etkilediği, ancak orta ve uzun vadede arz-talep dengesi ve fiyat esnekliği sayesinde bu etkinin sınırlanabileceği değerlendirilmektedir.

Düzensiz göçün ekonomik güvenliğe bir diğer önemli etkisi, kamu maliyesi üzerindedir. Kayıt dışı istihdam ve ticaret nedeniyle vergi kayıpları, sosyal transfer harcamalarının artması kamu maliyesini zorlamakta, bu durum ekonomik güvenliği olumsuz etkilemektedir. İşsizlik ve kayıt dışı çalışma nedeniyle artan sosyal yardım harcamaları kamu kaynaklarını tüketmektedir. Ancak, göçmenlerin hukuki statü kazanmaları ve ekonomiye uyum sağlamaları halinde uzun vadede vergi gelirlerinde artış ve sosyal harcamalarda azalma sağlanabilmektedir (Gür, 2017: 17-19).

Barınma, eğitim, sağlık gibi sosyal yardımların kamu maliyesine yük getirmesi, özellikle bütçe ve cari açık sorunu yaşayan gelişmekte olan ülkelerde ekonomik güvenlik açısından ciddi risk oluşturmaktadır. Buna karşılık, genç göçmen nüfusun yaşlanan yerli nüfusu destekleyerek kamu maliyesi üzerindeki yükü hafifletebileceğine dair araştırmalar da mevcuttur (Collado, Iturbe-Ormaetxe ve Valera, 2004: 345).

Kayıt dışı istihdamın dolaysız vergi gelirlerine katkısının bulunmaması, dolaylı vergiler üzerinden sınırlı katkı sağlaması kamu maliyesini zorlamaktadır. Ancak, orta ve uzun vadede göçmenlerin kayıt altına alınması ve iş dünyasına entegrasyonu ile vergi gelirlerinde artış beklenmektedir (Lee ve Miller, 2000: 353; Rowthorn, 2008: 576-577).

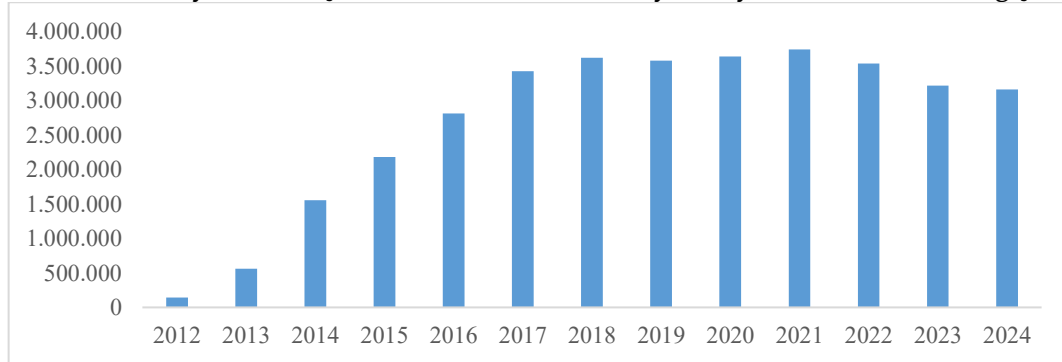
Son olarak, düzensiz göçün ekonomik büyümeye etkisi göçmenlerin beşerî sermayesi, göçün nedenleri ve hedef ülkenin gelişmişlik düzeyiyle şekillenmektedir. Gelişmiş ülkelerde göçmenlerin talep ve işgücü arzıyla ekonomik büyümeye olumlu katkı sağladığı, göçmenlerin nispeten daha nitelikli olduğu görülmektedir (Cebeci, 2020: 98-99; Üzümcü, 2020: 206-207). Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerde mevcut ekonomik kırılganlıklar, işsizlik ve yetersiz göç politikaları nedeniyle düzensiz göçün ekonomik büyümeye olumsuz etkileri gözlenmektedir. Kayıt dışı ve ucuz işgücü birikimi sağlasa da ekonomik yapının kırılganlığı ve düşük vasıflı göçmen yoğunluğu bu etkiyi negatif yönde şekillendirmektedir (Sevinç, Bozkurt, Küni ve Sevinç, 2016: 399, 402; Çak, Karakaş ve Oğhan, 2021: 140, 141).

Her durumda, düzensiz göçmenler yerel talebi canlandırmakta, gıda ve konut başta olmak üzere talebi artırmaktadır. Uygun hukuki düzenlemeler ve sosyal politikalarla göçmenlerin kayıt altına alınması, işgücüne ve ekonomiye entegrasyonu ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yaratması muhtemeldir.

4. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye'nin Ekonomik Güvenliğine Etkileri

2010 sonunda başlayan Arap Baharı, 2011 yılında Suriye'de iç savaşa dönüşmüş, Suriye'deki merkezi otorite zayıflamış ve ülke kaosa sürüklenmiştir. Bu ortamda artan şiddet nedeniyle milyonlarca Suriyeli, Türkiye sınırında yoğunlaşmaya başlamıştır. İlk büyük giriş, 29 Nisan 2011'de Hatay Yayladağ'daki Cilvegözü sınır kapısında gerçekleşmiş ve 252 Suriyeli geçici barınma ve temel ihtiyaç sağlanarak Türkiye'ye kabul edilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Mart 2024 itibarıyla Türkiye'de 3.158.724 geçici koruma altındaki Suriyeli bulunmakta ve bu sayı, Suriye'den dış dünyaya göç eden toplam nüfusun yaklaşık %62'sine tekabül etmektedir (UNHCR, 2024).

Grafik 1: Türkiye'deki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısının Dönemsel Değişimi

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2024.

Türkiye, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan açık kapı politikasını* Suriye'den gelenler için de sürdürmüş, kamplarda barınma imkânı sağlamış, artan göç nedeniyle sınırdan alınanlar kayıt altına alınarak illere dağıtılmıştır (Polat, 2021: 156; İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 58). 2012'den sonra hızlı

* "Açık kapı" politikası, savaş ve çatışma ortamı başladığında pasaportu olsun ya da olmasın, mezhebi, cinsiyeti ve ırkı ne olursa olsun yardıma ihtiyacı olan herkesin kabul edilmesi ve temel ihtiyaçlarının giderilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Akbaş, Babahanoğlu ve Yelman, 2016: 99).

artan Suriyeli sayısı 2018’de dengeye oturmuştur. Günümüzde 60.235 kişi kamplarda, 3.098.489 kişi ise dışarıda yaşamaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Tablo 1’de de görüleceği üzere Kilis, toplam nüfusunun %31,41’i Suriyeli olmak üzere Suriyelilerin en yüksek yoğunluğa sahip olduğu il olarak göze çarpmaktadır†.

Tablo 1: Kayıtlı Suriyelilerin Toplam Nüfusa Oranı Yüksek İlk 7 İBBS Düzey 2 İl Grubu

Kod	İller	Kayıtlı Suriyeli	İl Nüfusu	Toplam Nüfus	Oran
TRC1	Gaziantep	427.897	2.164.134	2.592.031	16,51%
	Adıyaman	21.563	604.978	626.541	3,44%
	Kilis	71.075	155.179	226.254	31,41%
	Toplam	520.535	2.924.291	3.444.826	15,11%
TR63	Hatay	271.652	1.544.640	1.816.292	14,96%
	Kahramanmaraş	89.534	1.116.618	1.206.152	7,42%
	Osmaniye	39.593	557.666	597.259	6,63%
	Toplam	400.779	3.218.924	3.619.703	11,07%
TR62	Adana	225.369	2.270.298	2.495.667	9,03%
	Mersin	212.954	1.938.389	2.151.343	9,90%
	Toplam	438.323	4.208.687	4.647.010	9,43%
TRC2	Şanlıurfa	287.336	2.213.964	2.501.300	11,49%
	Diyarbakır	21.803	1.818.313	1.840.116	1,18%
	Toplam	309.139	4.032.277	4.341.416	7,12%
TR52	Konya	120.565	2.320.241	2.440.806	4,94%
	Karaman	843	263.960	264.803	0,32%
	Toplam	121.408	2.584.201	2.705.609	4,49%
TR41	Bursa	170.964	3.214.571	3.385.535	5,05%
	Eskişehir	6.812	915.418	922.230	0,74%
	Bilecik	721	228.058	228.779	0,32%
	Toplam	178.497	4.358.047	4.536.544	3,93%
TRC3	Mardin	69.761	888.874	958.635	7,28%
	Batman	12.004	647.205	659.209	1,82%
	Şırnak	2.114	570.745	572.859	0,37%
	Siirt	4.030	347.412	351.442	1,15%
	Toplam	87.909	2.454.236	2.542.145	3,46%
BLG	Bölgeler Toplamı	2.056.590	23.780.663	25.837.253	7,96%
TUR	Türkiye Geneli	3.167.421	85.372.377	88.539.798	3,58%

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2024 ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2024.

Türkiye’nin göç mevzuatında önemli bir dönüm noktası olan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 11 Nisan 2013’te yürürlüğe girmiştir (T.C. Resmi Gazete, 2013). Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin coğrafi sınırlamasını koruyarak sadece Avrupa kökenli mültecilere tam koruma sağlarken, diğer bölge mültecileri kapsam dışı bırakmaktaki ısrarını sürdürmüştür (İçduygu ve Aksel, 2012: 52). YUKK ile mülteci, şartlı mülteci, ikincil ve geçici koruma gibi kavramlar hukuk sistemine girmiştir (Tunca ve Karadağ, 2018: 53). Suriyeliler ise 22 Ekim 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği ile yasal statü kazanmış (T.C. Resmi Gazete, 2014), kayıtlı oldukları illerde bulunma zorunluluğu getirilmiştir (Erdoğan, 2015: 55-56).

İlk etapta bu kitlesel düzensiz göç afet olarak değerlendirilmiş, 2011’de yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği ile göçmenlerin geçici barınma hizmetleri Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’na (AFAD) verilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 2011). Ancak göçün süreklilik

† 07.03.2024 verisidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

kazanması ve kapsamının genişlemesi üzerine YUKK ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)[‡] kurulmuş, AFAD'ın geçici koruma sorumluluğu GİGM'e devredilmiştir (Polat, 2021: 156).

Suriye'den zorunlu göç edenler, hukuken Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruma statüsünde yer almaktadır. Bu nedenle, teknik anlamda "düzensiz göçmen" tanımıyla birebir örtüşmemektedir. Ancak literatürde ve kamu politikası tartışmalarında, kitlesel akışların etkilerini analiz edebilmek amacıyla Suriyeliler sıklıkla düzensiz göç kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çalışma da hukuki statü farklılığını not etmekle birlikte, analiz kolaylığı için Suriyelileri düzensiz göç çerçevesinde ele almaktadır. (T.C. Resmi Gazete, 1961; Doğan, 2017: 317; Kirişçi, 2001: 71-98).

Düzensiz göçün ekonomik güvenliğe etkisi daha önce dört unsur üzerinden incelenmişti. Bu bölümde ise düzensiz göç bağlamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'nin ekonomik güvenliğine etkisi, emek piyasası, fiyatlar genel düzeyi, kamu maliyesi ve ekonomik büyüme bağlamında ele alınacaktır.

Suriyelilerin işsizlik ve düşük ücretlere yol açması, göçün ağırlıklı olarak düşük vasıflı iş gücünü içermesinden kaynaklanmakta, eğitim, mesleki beceri ve dil yetersizliği, Suriyelilerin düşük vasıflı işlerde çalışmasına neden olmaktadır (Acar ve diğerleri, 2015; Ceritoğlu ve diğerleri, 2015). Ayrıca, göçün zorunlu ve kitlesel olması ile Türkiye'nin durumu geçici görmesi, hukuki eksiklikleri artırmıştır. Suriyelilerin çalışma istekleri, kayıt dışılığa yol açmakta ve yüksek vasıflıların bile düşük vasıflı işlerde çalışmasına sebep olmaktadır (Kızıl, 2021: 195, 196). Tablo 2'ye göre Suriyelilerin yarısından fazlası 30 yaşın altında olup, Türkiye'nin geniş işsizliği ile benzer bir görüntü çizmektedir (Eğilmez, 2020). Ayrıca genç olarak nitelendirilen 15-24 yaş grubu, hem tecrübenin hem de kas gücünün birlikte bir arada olma potansiyelinin fazla olduğu 25-34 yaş grubu ile en fazla insanı barındıran 0-14 yaş grubu, grupların dinamik yapısı Türkiye iş gücü piyasası açısından fırsat taşımasının yanında, işsizlik oranları açısından tehdit oluşturmaktadır. Zira bu gruplarda bulunan her bir Suriyeli sığınmacının mevcut ve potansiyel iş gücü piyasasına girmesi Türkiye'nin genç işsizlik oranını artırma olanağına sahiptir (Akcan, 2018: 65).

Tablo 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin 2024 Yılına Ait Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

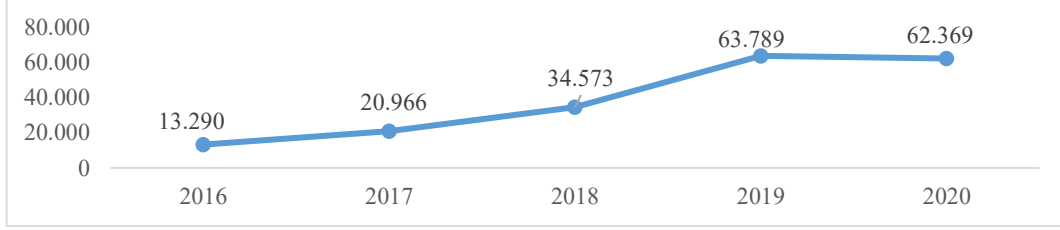
Yaş	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde
0-4	206.178	192.689	398.867	12,63%
5-9	274.169	258.471	532.640	16,86%
10-14	186.903	177.400	364.303	11,53%
15-18	125.776	115.912	241.688	7,65%
19-24	184.677	162.700	347.377	11,00%
25-29	174.809	144.813	319.622	10,12%
30-34	129.857	105.450	235.307	7,45%
35-39	109.340	89.198	198.538	6,29%
40-44	77.695	69.377	147.072	4,66%
45-49	52.858	53.557	106.415	3,37%
50-54	41.256	42.998	84.254	2,67%
55-59	33.003	34.184	67.187	2,13%
60-64	21.882	23.671	45.553	1,44%
65+	32.420	37.481	69.901	2,21%
Toplam	1.650.823	1.507.901	3.158.724	100%

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı 2024.

2016'da çıkarılan yönetmelikle Suriyelilerin mevsimlik tarım işlerinde çalışma hakkı tanınmış, diğer iş kollarında ise belirli koşullara bağlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2016). Bu koşullar dâhilinde de Suriyelilere YUKK çerçevesinde çalışma iznine başvurma hakkı tanınmıştır. Grafik 2'de çalışma izni alanların sayısı 2016-2019 arasında artarken 2020 yılında 62.369'te durmuştur, buna karşın yaklaşık 1,2 milyon Suriyelinin kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir (Erdoğan, 2020: 43). Bu durum, Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerde yerel işçilerin işsiz kalmasına ve ücretlerin düşmesine yol açmaktadır (Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015: 33, 34).

[‡] 15 Temmuz 2018 itibarıyla Göç İdaresi Başkanlığı olmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Grafik 2: Çalışma İzni Alan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı

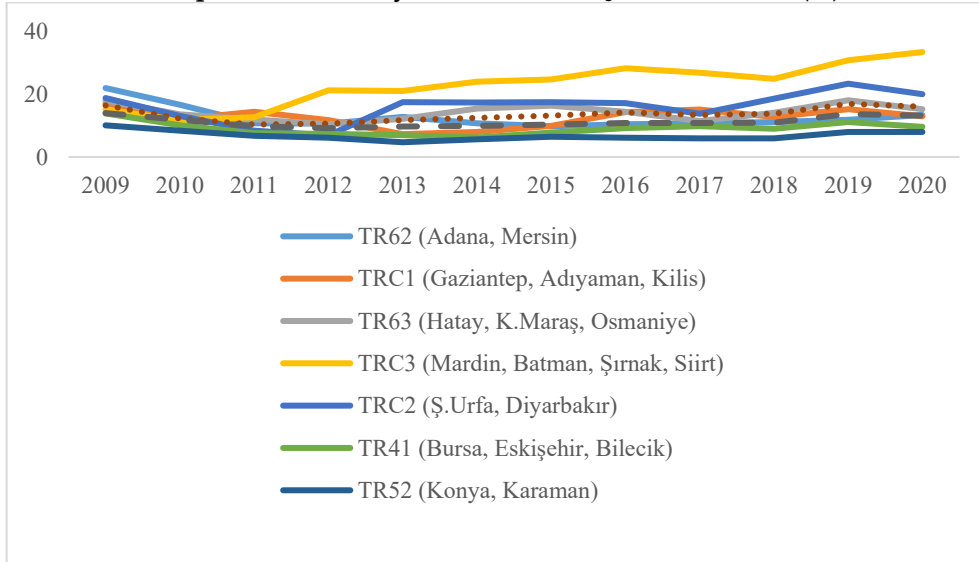

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), 2024.

Kayıt dışı çalışma, Suriyelilerin yoğun olduğu illerde emek piyasasını olumsuz etkilemektedir. Özellikle tarım, tekstil, inşaat ve sanayi sektörlerinde artan kayıt dışılık, işverenler tarafından ucuz iş gücü tercih edilmesine neden olmuş ve ekonomik kayıplar doğurmuştur (Doğan, 2017: 322; Üst Polat ve Kılınç, 2021). Ampirik çalışmalar, göçün kayıt dışılığı artırdığını göstermektedir (Yorğun, Hepsağ ve Yıldırım Dalyan, 2021: 188). Ayrıca Suriyelilerin istihdam edilmemesi durumunda doğal işsizlik oranlarının azalabileceği de ifade edilmektedir (Demir, 2020: 302, 303). Bu değerlendirmelere paralel olarak Grafik 3'teki işsizlik ve Grafik 4'teki istihdam verilerine bakıldığında ilgili bölgelerde ve Türkiye genelinde istihdamın artmasına rağmen işsizlik oranının yükselmesi, tek sebep olmasa da mevcut geçici koruma altındaki Suriyelilerin emek piyasasındaki varlığının Türkiye genelindeki işsizlik verileri üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır.

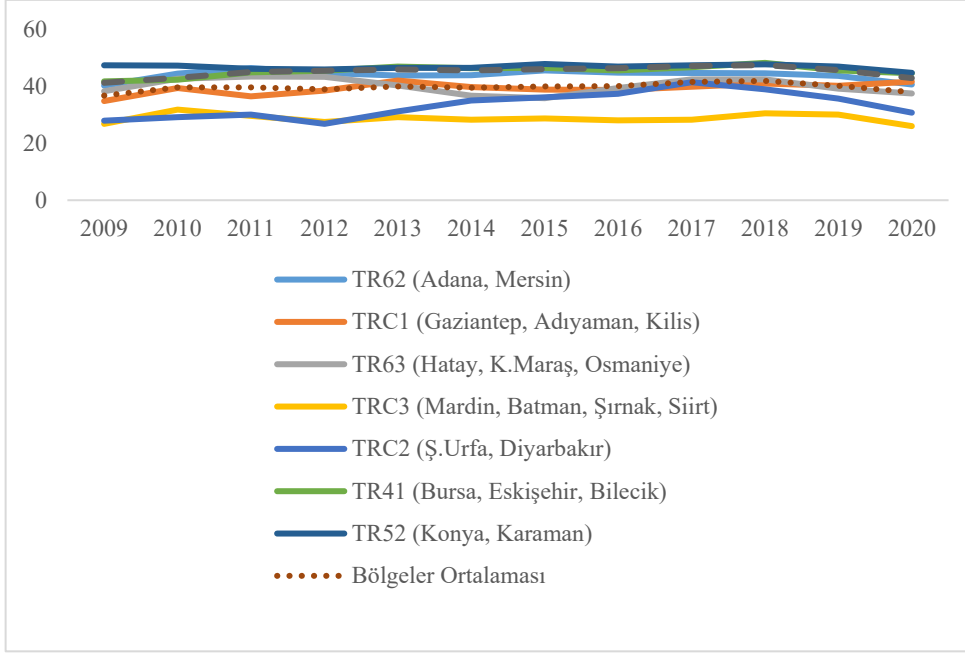
Suriyeliler, yoğun yaşadıkları illerde, çoğunlukla kayıt dışı çalıştığından, yerel halk hem kayıtlı hem de kayıt dışı işlerden mahrum kalmaktadır. Grafik 5'te ülke genelinde kayıt dışılıkta azalma eğilimi görülse de yine grafikte görüleceği üzere Şanlıurfa'da ve Mardin'de 2014'te, Hatay'da Gaziantep'te ve Bursa'da ise 2017-2019 yıllarında kayıt dışılıkta önemli artışlar gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda iş kaybı ve ücret düşüklüğü bölgede refahı olumsuz etkileyebilmekte, işlerini kaybetmeyenlerde de ücret düşüklüğü sorunu yaşanabilmektedir. Grafik 3, işsizliğin Suriyeli yoğun illerde Türkiye ortalamasının üzerinde arttığını, Grafik 6 ise Suriyelilerin yoğun yaşadıkları illerdeki kayıtlı sigortalı çalışan sayısının nüfusa oranının 2015-2019 arasındaki dönemde düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Grafik 3: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait İşsizlik Oranları (%)

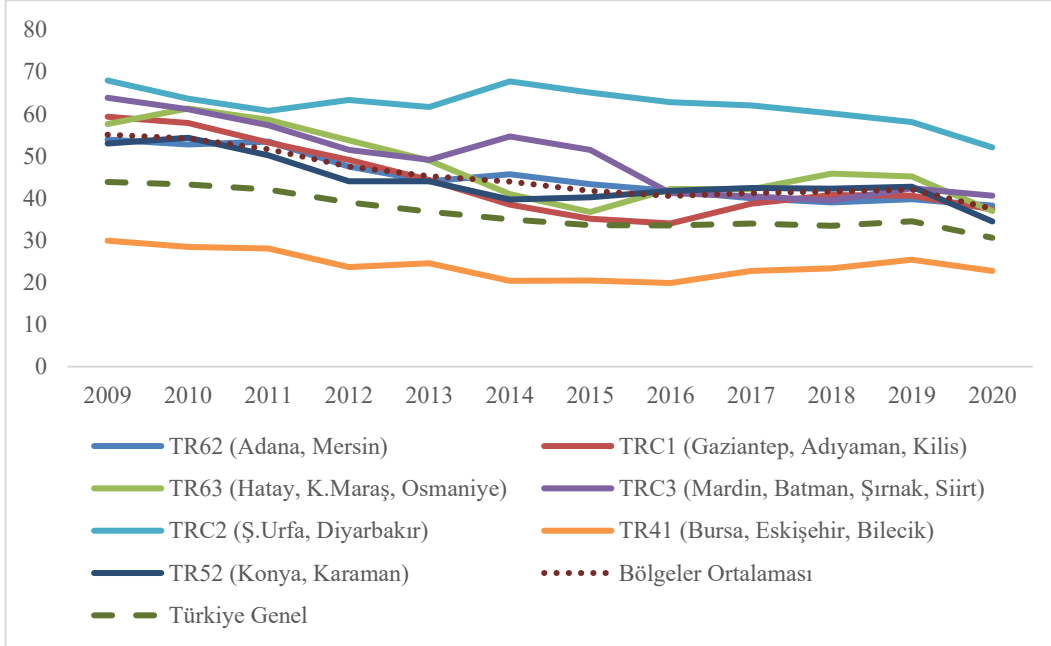
Kaynak: TÜİK, 2024.

Grafik 4: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait İstihdam Oranları (%)

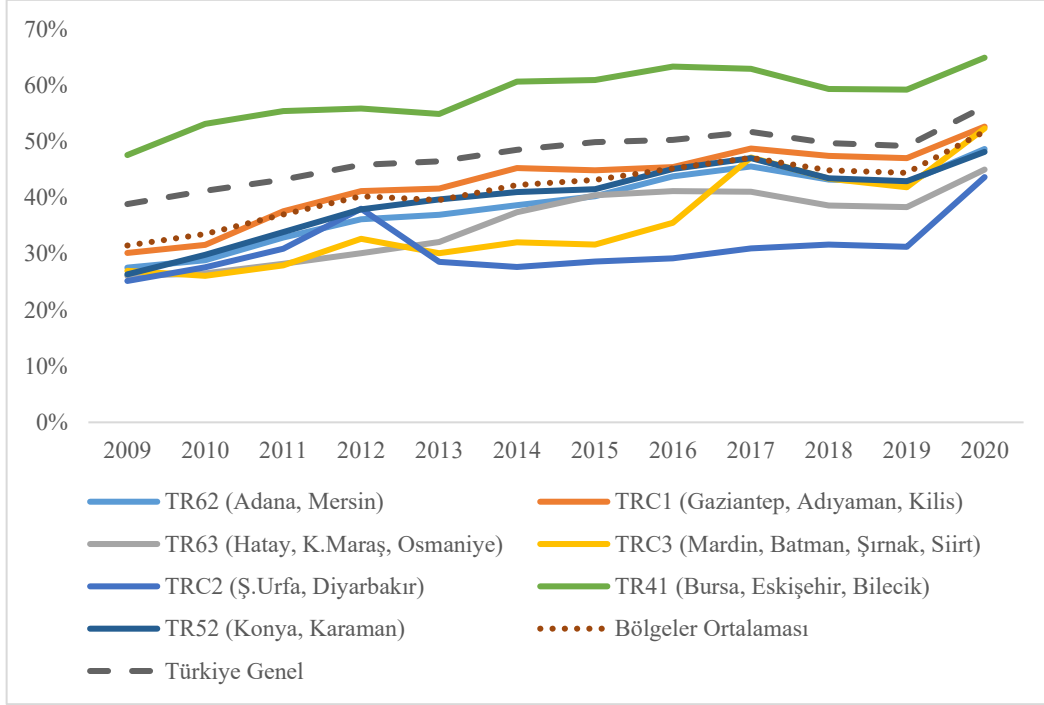
Kaynak: TÜİK, 2024.

Grafik 5: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait Kayıt Dışı İstihdam Oranları (%)

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), 2024.

Grafik 6: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait 4A'lı Çalışan Sayısının İşgücü Sayısına Oranları (%)

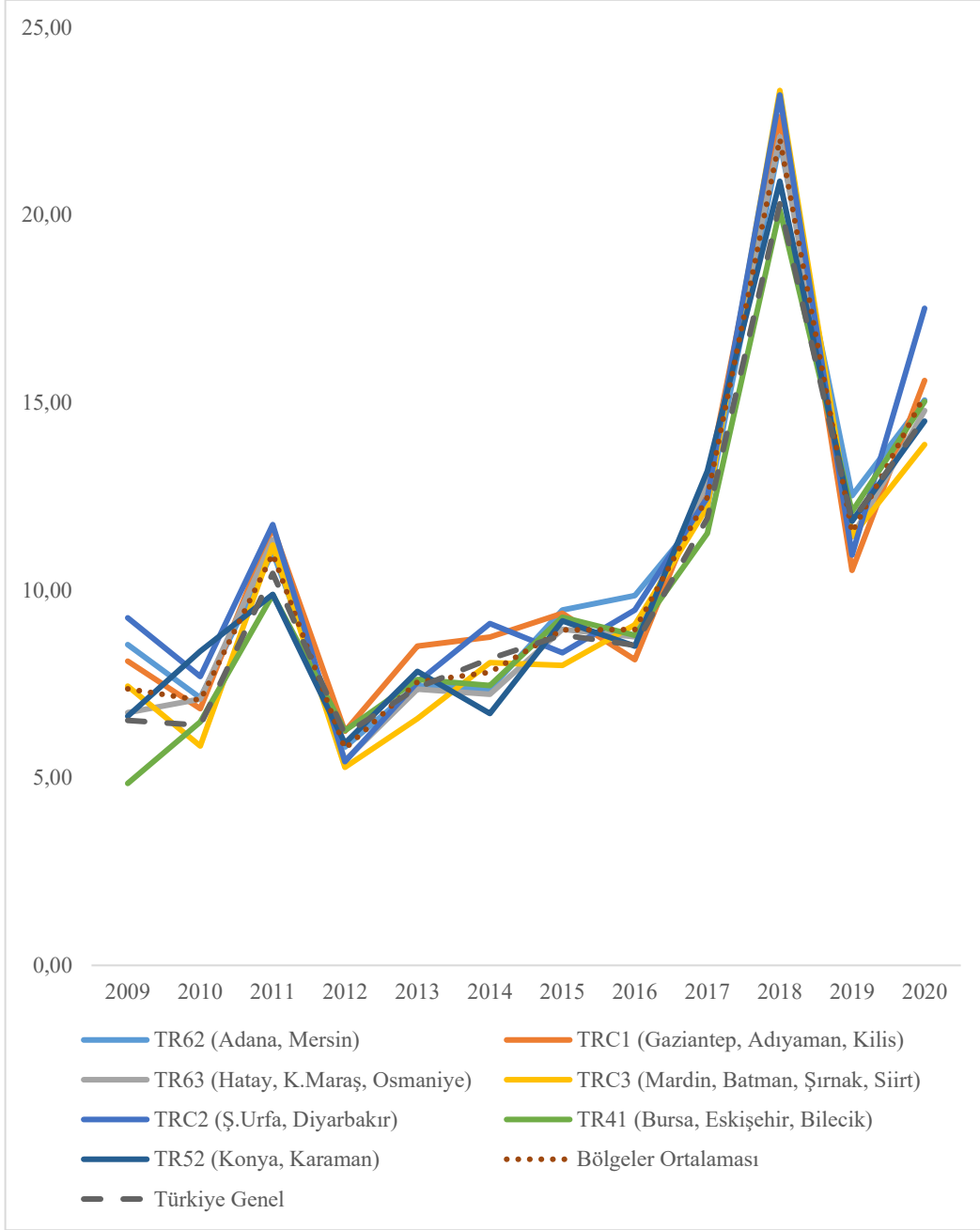

Kaynak: SGK, 2024.

Buna karşın bazı çalışmalar, Suriyelilerin Türkiye genelinde işsizliği sınırlı etkilediğini, bölgesel etkilerin ise farklı dinamiklerle ortaya çıktığını belirtmektedir (Duruel, 2017: 214, 215). Ayrıca Suriyelilerin istihdam artışıyla ekonomik hareketlilik yarattığı, bunun da işsizlik ve ücretlere olumlu etkileri olduğu vurgulanmaktadır (Wagner ve Del Carpio, 2015: 27). Bir başka çalışmada kayıtlı sektörlerde değişim yaşanmamasından dolayı göçmenlerin kayıtlı işsizlik üzerinde etkisinin olmayacağı (Balkan ve Tümen, 2016: 2), diğer bir çalışmada ise Suriyeli göçmenlerin istihdamı düşürdüğünü, ancak bu düşüşün hizmetler ve sanayi sektörlerinde görülmediği ifade edilmektedir (Binatlı ve Esen, 2016). En nihayetinde iş gücü piyasasında dış itki çerçevesinde ortaya çıkan kayıt dışılık ve düşük ücret baskısı, ekonomik güvenliğin sosyal istikrar boyutunu zayıflatmaktadır.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'deki emek piyasasına etkileri, enflasyon ve fiyatlar genel düzeyine de yansımaktadır. Özellikle geçici koruma altındaki Suriyelilerin yoğun yaşadığı illerde gıda ve konut kiralardaki fiyat artışları, Türkiye genelindeki enflasyonu olumsuz etkilemekte, alım gücünü düşürerek halkın refahını azaltmaktadır. Bu durum Türkiye'nin ekonomik güvenliği açısından da tehdit oluşturmaktadır. Grafik 7'de görüldüğü üzere, Suriyelilerin yoğun yaşadığı illerdeki TÜFE, Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

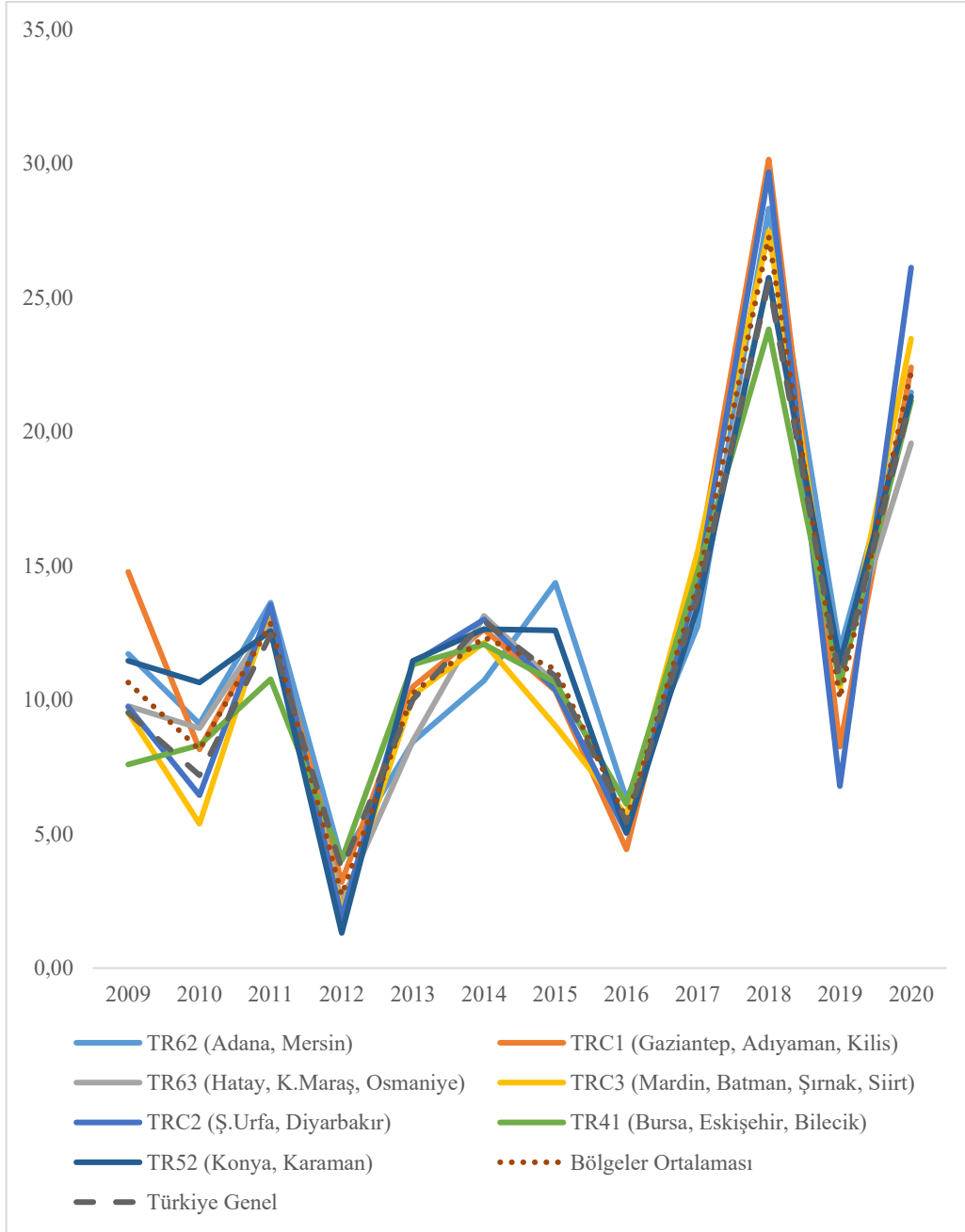
Grafik 7: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) (%)

Kaynak: TÜİK, 2024.

Bu artışların en belirgin olduğu alanlardan biri gıda fiyatlarıdır. Suriyelilerin harcama kalemlerinin başında gelen gıda alanında, yoğun yaşadıkları illerdeki fiyat artışlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Grafik 8'e göre 2011 sonrası sınır illerinde ve Adana, Mersin, Şanlıurfa, Diyarbakır gibi şehirlerde gıda fiyatlarındaki artış, Suriyeliler kaynaklı talep etkisini düşündürmektedir.

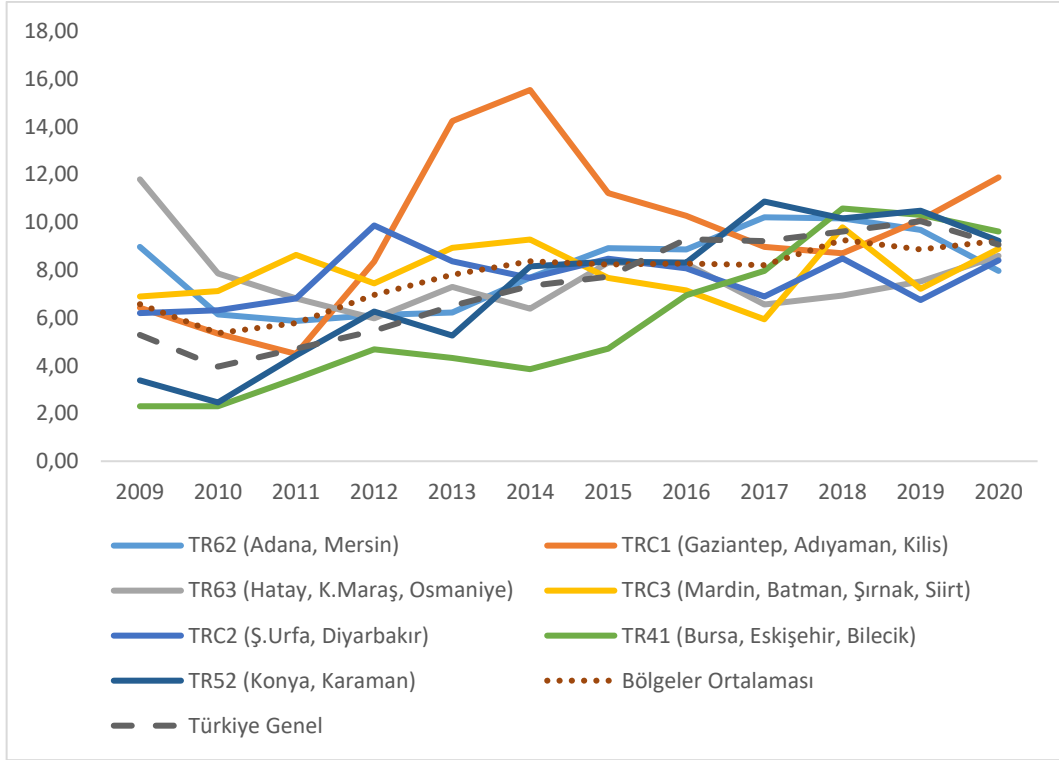
Grafik 8: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait Gıda Fiyatları Endeksi (%)

Kaynak: TÜİK, 2024.

Konut kiralarda da benzer bir durum söz konusudur. Grafik 9'a bakıldığında Mardin, Batman, Şırnak, Siirt, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Adana ve Mersin illerindeki kira artışları Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bursa ve Konya gibi şehirlerdeki artışta başka sosyoekonomik faktörler de etkili olsa da, özellikle Konya'da 2015 sonrası gözlenen artışta göçmen etkisi öne çıkmaktadır. Tümen ile Balkan ve diğerleri, kira artışlarını, yerel halkın düşük kirali bölgelerden göç etmesiyle oluşan yeni taleple ilişkilendirmektedir (Tümen, 2016: 459, 460 ve Balkan ve diğerleri, 2018: 20).

Grafik 9: İl Gruplarına ve Türkiye Geneline Ait Konut Kira Fiyatları Endeksi (%)

Kaynak: TÜİK, 2024.

Bununla birlikte, bazı çalışmalar Suriyelilerin fiyat düzeyini düşürdüğünü öne sürmektedir. Balkan ve Tümen, çalışmalarında, kayıt dışı çalışmanın yoğun olduğu sektörlerde iş gücü maliyetlerinin düşmesiyle TÜFE üzerinde aşağı yönlü baskı oluştuğunu savunmaktadır (Balkan ve Tümen, 2016: 23, 24). Gür ve Tatlıyer de farklı ülkelerden örnekler vererek, Suriyelilerin enflasyonu düşürücü etkisi olabileceğini, kayıtlı sektörlerde ücretlerin azalmasıyla maliyetlerin düşebileceğini belirtmektedir (Gür ve Tatlıyer, 2018: 9-12). Akgündüz, Berg ve Hassink'in çalışmasında ise Suriyelilerin yoğun yaşadığı 10 ilde gıda fiyatlarında anlamlı bir artış görülmezken, konut fiyatlarının arttığı, iç göçün azaldığı ve istihdamda belirgin bir değişiklik olmadığı ifade edilmektedir (Akgündüz, Berg ve Hassink, 2015: 18). Son kertede göçün yarattığı talep baskısı ve kira-gıda fiyatlarındaki artış, ekonomik güvenliğin yaşam maliyeti ve toplumsal refah boyutunu tehdit etmektedir. Fiyatlar genel düzeyinde yaşanan bu dalgalanmalar, dış itkinin enflasyon kanalıyla aktarılacak makroekonomik kırılganlığı derinleştirdiğini teyit etmektedir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'nin ekonomik güvenliği üzerindeki bir diğer etkisi kamu maliyesi alanında görülmektedir. Mart 2024 itibarıyla 3,14 milyon geçici koruma altındaki Suriyeli, Türkiye'nin çeşitli illerinde ve barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Nisan 2011'den bu yana, önce AFAD, ardından Geçici Koruma Yönetmeliği ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) koordinasyonunda, kayıtlı Suriyelilere sosyal yardım, eğitim, sağlık ve iş gücü piyasasına erişim gibi hizmetler sağlanmaktadır (T.C. Resmi Gazete, 2014). Bu desteklerin yanında barınma merkezlerinin altyapı, hizmet ve personel giderleri de devlet bütçesinden karşılanmaktadır.

Tablo 3: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Devletin Yaptığı Tahmini Yıllık Harcama Tablosu

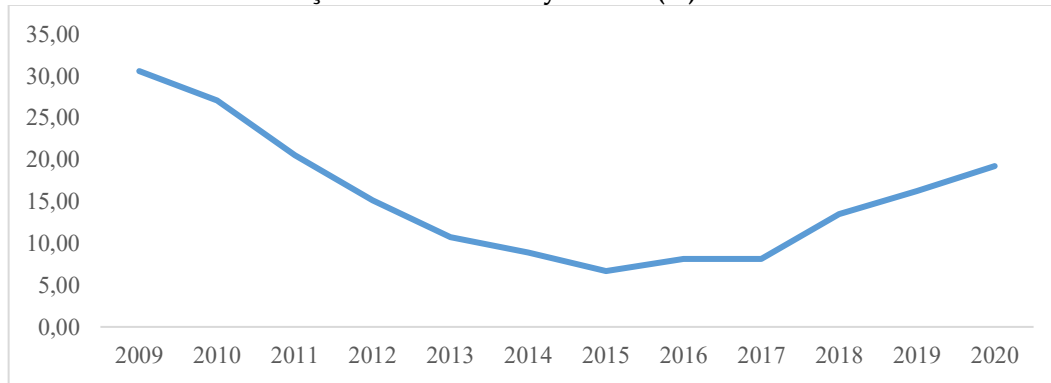
Yıl	Yıllık Ortalama Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı	Tahmini Yıllık Toplam Ortalama Maliyet (USD)
2012	71.275	257.872.950
2013	398.721	1.442.572.578
2014	727.530	2.632.203.540
2015	1.880.063	6.802.067.934
2016	2.737.115	9.902.882.070

2017	3.157.678	11.424.479.004
2018	3.566.139	12.902.290.902
2019	3.646.577	13.193.315.586
2020	3.605.810	13.045.820.580
Toplam:		71.603.505.144

Kaynak: Yıllık ortalama geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı için, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2024. Tahmini yıllık toplam ortalama maliyet için, Anadolu Ajansı, 2017.

Tablo 3'e göre Türkiye, 2020 yılı itibarıyla geçici koruma altındaki Suriyeliler için yaklaşık 72 milyar USD'ye yakın harcama yapmıştır[§]. Bu harcamalar GİGM ile ilgili kamu kurumları arasında yapılan protokollerle planlanmakta, sadece küçük bir kısmı AB ve BM gibi uluslararası kuruluşlardan sağlanmakta^{**}, büyük kısmı ise kamu kaynakları ve STK'lar aracılığıyla karşılanmaktadır.

Grafik 10: Kamu Net Borç Stokunun GSYH'ye Oranı (%)

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2024.

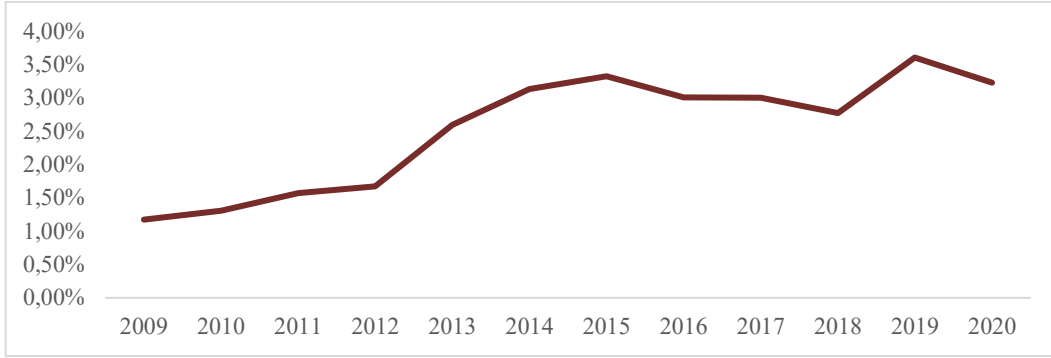
Kamu tarafından yapılan harcamalar, Türkiye ekonomisine ek bir yük getirirken ekonomik güvenliğine de olumsuz etkilemiştir. Oluşan bütçe açıkları borçlanma ile finanse edilmiş, bu da kamu borç stokunun artmasına yol açmıştır. Grafik 10'da görüleceği üzere, kamu net borç stokunun GSYH'ye oranı, Suriyeli sayısının iki milyonu aştığı 2015 yılında %6,68 iken, 2020'de %19,23'e yükselmiştir^{††}. Ayrıca, Türk Kızılayı gibi kurumlara transferler, hane halkı yardımları ve sosyal harcamalar da 2011 sonrası artış göstermiştir. Grafik 11'de bu üç kalemin faiz hariç bütçe giderlerine oranı 2011'de %1,57 iken, 2020'de %3,23'e çıkmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin bu artışın tek nedeni olmasa da etkileyici unsurlarından biri olduğu düşünülmektedir. Borçlanmadaki ve transfer harcamalarındaki artışın yanı sıra olası kayıtlı emek piyasası yerine kayıt dışılıktan doğan gelir ve kurumlar vergisi kayıpları da kamu maliyesi üzerinde alternatif bir maliyete neden olmaktadır.

Grafik 11: Kar Amacı Gütmeyen Kurumlara Transferler, Hane Halkına Yapılan Transferler ve Sosyal Amaçlı Transferler Toplamının Faiz Hariç Bütçe Giderlerine Oranı

[§] Dönemin Başbakan Yardımcısı Recep Akdağ açıkladığı tutarın, geçici koruma altındaki Suriyelilerin UNHCR verilerine dayanarak bulunan yıllık birikimli ortalamasına bölünmesiyle elde edilen yıllık 3.618USD baz alınarak hesaplanmıştır.

^{**} AB'nin göçün finansmanında kullanılmak üzere yapacak olduğu 6 milyar Avronun yalnız 2,7 milyar avrosu ödenmiştir. Bu anlaşmanın dayanağı 16 Aralık 2013'te imzalanan Geri Kabul Anlaşması ve 16 Mart 2016'da imzalanan Göçmen Anlaşması'dır. Göçmen Anlaşmasıyla Türkiye'den AB'ye geçen göçmenler Türkiye'ye iade edilecek, AB ise iade edilecek her bir göçmen karşılığında kendilerinin tercih edeceği bir Suriyeliyi kabul edecektir (BBC Türkçe, 2020 ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2024).

^{††} Kamu net borç stoku, kamu iç ve dış borç toplamlarından; TCMB net varlıkları, kamu varlıkları ve işsizlik sigortası fonu net varlıklarının toplamının çıkartılmasıyla elde edilmiştir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 2015 yılında 2.181.293 iken bu sayı 2020 yılında 3.638.193'e yükselmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2024.

Suriyeliler için yapılan sosyal harcama ve bütçe transferleri, ekonomik güvenliğin mali sürdürülebilirlik boyutunu doğrudan etkilemektedir. Borçlanma ve bütçe açığındaki artış, aktarma kanalı olarak kamu maliyesi üzerinden Türkiye'nin kırılabilirliğini artırmaktadır. Diğer taraftan kayıt dışılık azaldıkça ve gerekli hukuki altyapı sağlaştıkça kamu maliyesi üzerinde oluşacak yükün azalacağı düşünülmektedir. Bunun en net örneği emek piyasasına kayıtlı olarak dâhil olan Suriyelilerin, gelir vergisi, kurumlar vergisi, gümrük vergileri gibi kalemler aracılığıyla kamu maliyesine yaptıkları katkıdır (Kızıl, 2021: 199).

Her ne kadar kayıt dışı istihdam artışına yol açsa da geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisine olumlu katkıları da bulunmaktadır. Bu katkılar, yalnızca talep yönlü canlanma ile sınırlı kalmayıp iç ve dış ticaret üzerinden de gözlemlenmektedir. Kayıt dışı çalışanlar da Suriyelilerin tüketim yoluyla ekonomiye katkısı vardır. Ayrıca kayıtlı iş gücünde yer alan Suriyeliler vergi ödeyerek kamu maliyesine doğrudan katkı sunmaktadır.

Ekonomik büyüme açısından değerlendirildiğinde, geçici koruma altındaki Suriyeliler hem üretim hem tüketim tarafında ekonomiyi canlandırmakta ve ekonomik güvenliğe dolaylı katkı sağlamaktadır. Barınma merkezleri ve Suriye'ye dönük yardımların yerel firmalar üzerinden sağlanması, özellikle gıda ve tekstil sektörlerinde üretimi artırarak sınır illerinde büyümeye destek olmuştur (Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015: 17, 18; Mahia ve diğerleri, 2020: 680). Tablo 4'e bakıldığında özellikle Adana, Mersin, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye'deki GSYH artışlarının Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmesi, bu katkıyı desteklemektedir.

Tablo 4: İl Gruplarındaki ve Türkiye Genelindeki GSYH Artışı (%)

İBBS 2 Düzey Kod	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TR62 (Adana, Mersin)	15,13	18,00	12,83	12,81	12,49	14,56	13,61	16,72	17,81	17,39	22,40
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	20,75	23,78	19,08	20,82	14,43	18,81	10,51	19,65	19,82	16,77	29,88
TR63 (Hatay, K.Maraş, Osmaniye)	19,02	18,67	8,32	16,65	11,90	15,30	14,58	20,99	21,88	10,32	20,19
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	25,09	20,33	13,82	16,85	12,87	10,40	10,36	25,88	21,37	19,24	21,55
TRC2 (Ş.Urfa, Diyarbakır)	23,65	19,11	12,39	17,64	7,96	16,05	10,07	18,14	12,25	18,38	21,04
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	15,30	22,51	10,84	15,74	11,84	13,95	11,30	20,82	23,05	11,88	15,30
TR52 (Konya, Karaman)	12,97	23,24	15,59	16,29	13,74	13,80	11,03	18,51	20,70	14,97	21,15
İl Grupları Ortalaması	17,38	20,81	12,63	16,13	12,16	14,70	11,85	19,71	20,12	14,71	20,61
Türkiye Genel Ortalaması	16,03	20,32	12,57	15,30	12,69	14,41	11,72	19,31	20,02	14,80	16,92

Ticaret alanında da Suriyeliler önemli rol oynamaktadır. 2019 itibarıyla en az bir ortağı Suriyeli olan kayıtlı şirket sayısı 15.159'dur (NTV, 2019). Kayıt dışı işletmelerle bu sayının daha da yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle Halepli tüccarlar ile diğer Suriyelilerin Ortadoğu ile olan kültürel ve dilsel yakınlıkları dış ticarete avantaj sağlamaktadır (Bahçekapılı ve Çetin, 2015: 14; Öztürkler ve Göksel, 2015: 33; Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015: 18, 19). Mersin Limanı ve Gaziantep'in karasal konumu da bu ticari ilişkileri kolaylaştırmaktadır. Suriyelilerin etkisiyle bölgedeki ihracat artışı gözle görülür düzeydedir. Buna ek olarak Tablo 5'te görüldüğü üzere Adana, Mersin, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinin Suriye, Irak, Ürdün ve Lübnan'a yaptığı ihracatın 2015'e kadar belirgin şekilde artmış olması, geçici koruma altındaki Suriyelilerin ekonomik büyümeye ve ihracata olumlu katkısının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca göçmen işgücü ve girişimcilik faaliyetlerinin yarattığı katkı, ekonomik güvenliğin piyasa dayanıklılığı boyutuna fırsat penceresi açmaktadır. Bununla birlikte, büyümenin istikrarsız niteliği, dış itkinin üretim ve yatırım kanalı üzerinden ekonomik güvenliği yine de sınırlandırdığını göstermektedir.

Başlıktan elde edilen bulgular, kuramsal çerçevede öngörüldüğü üzere, dış itkinin işgücü, fiyatlar, kamu maliyesi ve büyüme kanalları üzerinden Türkiye'nin ekonomik güvenliğini hem mali hem de toplumsal düzeyde dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 5: İl Gruplarının ve Türkiye Genelinin Suriye, Irak, Ürdün, Lübnan İhracat Verisi (Milyon Dolar)

İBBS 2 Düzey Kod	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TR62 (Adana, Mersin)	15,1	18,0	12,8	12,8	12,5	14,6	13,6	16,7	17,8	17,4	22,4
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	20,8	23,8	19,1	20,2	14,4	18,8	10,5	19,7	19,8	16,8	29,9
TR63 (Hatay, K.Maraş, Osmaniye)	19,0	18,7	8,3	16,7	11,9	15,3	14,6	21,0	21,9	10,3	20,2
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	25,1	20,3	13,8	16,9	12,9	10,4	10,4	25,9	21,4	19,2	21,6
TRC2 (Ş.Urfa, Diyarbakır)	23,7	19,1	12,4	17,6	8,0	16,1	10,1	18,1	12,3	18,4	21,0
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	15,3	22,5	10,8	15,7	11,8	14,0	11,3	20,8	23,1	11,9	15,3
TR52 (Konya, Karaman)	13,0	23,2	15,6	16,3	13,7	13,8	11,0	18,5	20,7	15,0	21,2
İl Grupları Ortalaması	17,4	20,8	12,6	16,1	12,2	14,7	11,9	19,7	20,1	14,7	20,6
Türkiye Genel Ortalaması	16,0	20,3	12,6	15,3	12,7	14,4	11,7	19,3	20,0	14,8	16,9

Kaynak: TÜİK, 2024.

Sonuç

Türkiye'nin insani bir sorumlulukla uyguladığı açık kapı politikasıyla başlayan Suriyeli göçü, ülkenin sosyo-ekonomik yapısını ve güvenlik algısını derinden etkilemiştir. Bu çalışmada ekonomik güvenlik perspektifiyle değerlendirilen göç olgusunda, geçici koruma altındaki Suriyelilerin sebep olduğu ekonomik dönüşüm çok boyutlu olarak incelenmiştir. Bu dönüşümdeki tüm etkilerin yalnızca Suriyelilere atfedilmesi mümkün olmasa da üç milyonu aşkın nüfusun kayda değer bir etki yarattığı açıktır.

Kuramsal açıdan, Suriyelilerin zorunlu göçünün hem savaşın yarattığı itici faktörlerle hem de Türkiye'nin ekonomik ve coğrafi konumunun çekici unsurlarıyla şekillendiği, ayrıca sosyal ağların yerleşme sürecini hızlandırdığı görülmektedir.

Ekonomik güvenlik kapsamında, emek piyasası açısından Suriyelilerin etkisi, özellikle yoğun yaşadıkları illerde kayıt dışı istihdam, artan işsizlik ve düşen ücretler şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, düşük vasıflı iş gücü arasında rekabete ve yerel halkın refah kaybına yol açarak ekonomik güvenliği zedeleyebilmektedir.

Fiyatlar genel düzeyinde ise Suriyelilerin oluşturduğu ek talep, özellikle gıda ve konut kiralalarında fiyat artışına yol açmış, bu da enflasyonu ve halkın alım gücünü olumsuz etkilemiştir. Arzın sabit kaldığı ortamlarda talep artışı, özellikle mevsimsel değişimlerin de etkisiyle fiyatları yukarı çekmektedir. Yukarı çekilen fiyatlar, yerel halkın alım gücünü ve refahını etkilemekte ve yine toplamda ulusal ekonomik güvenliğe olumsuz yansımaktadır.

Kamu maliyesi, çalışmada ekonomik güvenlik çerçevesinde öne çıkan bir diğer önemli alandır. Devletin yaptığı doğrudan ve dolaylı harcamalar ile vergi kayıpları, alternatif maliyeti yüksek bir yük yaratmıştır. Türkiye'nin bu yükü büyük oranda borçlanarak karşılamaya çalışması, ekonomik kırılganlığı artırmaktadır.

Bu olumsuzluklara rağmen, geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisine katkıları da göz ardı edilmemelidir. Talep artışıyla tetiklenen üretim ve harcama yoğunluğu, bölgesel büyümeyi desteklemiştir. Ayrıca, Suriyelilerin kültürel ve ticari bağlantıları sayesinde ihracat artmış, döviz girdisi ve dış ticaret yoluyla cari dengeye olumlu katkı sağlanmıştır.

Sonuç olarak, geçici koruma altındaki Suriyelilerin ekonomik yaşama sağlıklı biçimde uyum sağlamaları, olumsuz etkilerin azaltılması ve olumlu katkıların artırılması açısından kritik önemdedir. Bu da ancak hukuki altyapının güçlendirilmesi ve toplumsal entegrasyonun planlı biçimde sağlanmasıyla mümkündür. Türkiye, göç politikalarını geç de olsa kurumsallaştırma yoluna girmiş, bu politikaların etkin uygulanması ekonomik güvenlik açısından stratejik önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, C., Sandıklı, B., Mücaz, M., Ülger, Z. ve Torun, P. (2015). *İstanbul'da yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler ihtiyaç analizi raporu*. İstanbul: Bezm-i Âlem Üniversitesi Yayınları.
- Açıkmeşe, S. A. (2011). Algı mı söylem mi? Kopenhag okulu ve Yeni-klasik gerçekçilikte güvenlik tehditleri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(30), 43-73.
- Akbaş, Z., Babahanoğlu, V. ve Yelman, E. (2016). Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik izlediği açık kapı politikasının ulusal güvenliğine ve uluslararası güvenliğe etkileri. E. Asiltürk (der.). *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (13-14-15 Ekim 2016) Asos Congress Bildiri Kitabı* içinde 96-108. Elâzığ: Asos Yayınları.
- Akcan, A. T. (2018). Türkiye işgücü piyasasında suriyeli sığınmacıların yeri ve etkileri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 59-73.
- Akgündüz, Y. E., den Berg, M. V. ve Hassink, W. (2015). *The impact of refugee crisis on host labor markets: the case of the Syrian refugee crisis in Turkey*, 8841: 1-19. Bonn: IZA Discussion Papers.
- Anadolu Ajansı. (2017). *Başbakan yardımcısı Akdağ: Suriyeliler için harcanan toplam maliyet 84 milyar 880 milyon lira*. (2017, 5 Aralık). <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509>.
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2023). *Türkiye'deki mülteci krizine Avrupa Birliği'nin müdahalesi*. https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/t%C3%BCrkiyedeki-m%C3%BClteci-krizine-avrupa-birli%C4%9Finin-m%C3%BCdahalesi-0_tr?s=230.
- Bahçekapılı, C. ve Çetin, B. (2015). The impacts of forced migration on regional economies: The case of Syrian refugees in Turkey. *International Business Research*, 8(9), 187-204.
- Balkan, B., Tok, E. Ö., Torun, H. ve Tümen, S. (2018). *Immigration, housing rents and residential segregation: Evidence from Syrian refugees in Turkey*, 11611. Bonn: IZA Institute of Labor Economics Discussion Paper Series.

Balkan Konuk, B. Ve Tümen, S. (2016). *Immigration and prices: Quasi-experimental evidence from Syrian refugee in Turkey*, 16/1. Ankara: CBRT Working Paper.

Barışık, S. (2020). Göç kavramı, tanımı ve türleri. S. Barışık (der.). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Araştırında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* içinde 1-24. Ankara: Gazi Kitabevi.

BBC Türkçe. (2020). *Mülteci krizi: Türkiye ile AB arasındaki 'göçmen anlaşması' neleri kapsıyordu?*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51724776>.

Binatlı, A. O. ve Esen, O. (2016). Suriyeli mültecilerin bölgesel işgücü piyasalarına etkileri. H. M. Paksoy, E. Yildirimci, K. Sarıçoban ve Ö. Özkan (der.). *Ortadoğu'daki Çatışmalar Kapsamında Göç Sorunu* içinde 1-11. Ankara: Efil Yayınevi.

Blanchflower, D. G., Saleheen, J. ve Shadforth, C. (2007). *The impact of recent migration from eastern europe on the UK economy*, 2615, 1-59. Bonn: IZA Discussion Papers.

Buzan, B. (1984). Economic security and international security: The limits of the liberal case. *International Organization*, 38(4), 597-624.

Buzan, B. (1991). New patterns of global security in the twenty-first century. *International Affairs*, 67(3), 431-451.

Buzan, B. (2007). *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post cold war era*. Colchester: ECPR Press.

Buzan, B., Wæver, O. ve de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Cebeci, A. (2020). Uluslararası göç ve kalkınma ilişkisinin ekonomi politikası. *Turkish Studies-Social*, 15(2), 93-106.

Ceritoğlu, E., Gürcihan Yüncüler, H. B., Torun, H. ve Tümen, S. (2017). *The impacts of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: Evidence from a quasi-experimental design*, 17/05. Ankara: CBRT Working Paper.

Collado, M. D., Iturbe-Ormaetxe, I. Ve Valera, G. (2004). Quantifying the impact of immigration on the Spanish welfare state. *International Tax and Public Finance*, 11(3), 335-353.

Cortes, P. (2008). The effect of low-skilled immigration on US prices: Evidence from cpi data. *Journal of Political Economy*, 116(3), 381-422.

Çak, M., Karakaş, M. ve Oğhan, V. (2021). Göçün makroekonomik etkileri. M. Karakaş ve D. Çak (der.). *Göç ve Etkileri: Güvenlik, Toplum, Kadın, Çocuk, Ekonomi, Dış Politika* içinde 133-149, Ankara: Pegem Akademi.

Demir, O. (2020). Türkiye'nin Suriyeli göçmen sınnavı. S. Barışık (der.). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Araştırında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* içinde 283-307. Ankara: Gazi Kitabevi.

Doğan, A. (2020). Uluslararası göçün nedenleri. S. Barışık (der.). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Araştırında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* içinde 77-96. Ankara: Gazi Kitabevi.

Doğan, C. (2017). Düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye ekonomik açıdan etkileri. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 10(31), 315-329.

Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri fırsatlar ve tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207-222.

- Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,
International Humanities and Social Science Review (IHSSR),
Volume: 9 Issue: 2 Year: 2025
- Eğilmez, M. ve Kumcu, E. (2014). *Ekonomi politikası: Teori ve Türkiye uygulaması*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2020). Geniş işsizlik oranı. *Kendime Yazılar*, Haziran 13, 2020.
<https://www.mahfiegilmez.com/2020/06/genis-issizlik-oran.html>.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2020). *Suriyeliler barometresi 2019: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Friedberg, R. M. ve Hunt, J. (1995). The impact of immigrants on host country wages, employment and growth. *Journal of Economic Perspective*, 9(2), 23-44.
- Gilpin, R. (2001). *Global politic economy: Understanding the international economic order*. Princeton: Princeton University Press.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Başkanlık. (2024, 18 Şubat). <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Geçici koruma. (2024, 3 Mart). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Türkiye'de geçici koruma. (2024, 11 Mart). <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma>.
- Gür, N. (2017). Ülke deneyimleri ışığında uluslararası göç ekonomisi. *SETA Analiz*, 224. İstanbul: Turkuvaz Yayıncılık.
- Gür, N. ve Tatlıyer, M. (2018). Giriş. B. B. Özipek (der.). *Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi: Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak* içinde 9-13. İstanbul: Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) Yayınları.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the securization of migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751-777.
- İçduygu, A. ve Bayraktar Aksel, D. (2012). Türkiye'de düzensiz göç. *Göç Yönetimi Genel Politika Çerçevesinin Düzenlenmesi ve Uygulanması Hususunda Türkiye'nin Çabalarının Desteklenmesi Projesi*. Ankara: IOM Türkiye Ofisi.
- İçduygu A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, 1923-2023. *Koç Üniversitesi Göç Araştırma Merkezi (Mirekoç) Proje Raporları 1/2014*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Kerr, S. P. ve Kerr W. R. (2011). *Economic impacts of immigration: A survey*. 16736, 1-37. Cambridge: NBER Working Papers.
- Keyman, E F. (2022). Göç. M. A. Y. Saraç (der.). *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*, Ankara: TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları.
<https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/goc>.
- Kızıl, C. (2021). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisi ve kamu bütçesi üzerinde yarattıkları maliyetler ve kazançlar. M. Karakaş ve D. Çak (der.). *Göç ve Etkileri: Güvenlik, Toplum, Kadın, Çocuk, Ekonomi, Dış Politika* içinde 191-204. Ankara: Pegem Akademi.

- Kirişçi, K. (2001). UNHCR and Turkey: Cooperating for improved implementation of the 1951 convention relating to the status of refugees. *International Journal of Refugee Law*, 13(1-2), 71-98.
- Lach, S. (2007). Immigration and prices. *Journal of Political Economy*, 115(4), 548-587.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>.
- Lee, R. ve Miller, T. (2000). Immigration, social security and broader fiscal impacts. *The American Economic Review*, 90(2), 350-354.
- Mahia, R., de Arce, R., Koç, A. A. ve Bölük, G. (2020). The short and long-term impact of Syrian refugees on the Turkish economy: A simulation approach. *Turkish Studies*, 21(5), 661-683.
- Mandacı, N. ve Özerim, G. (2013). Uluslararası göçlerin bir güvenlik konusuna dönüşümü: Avrupa'da radikal sağ partiler ve göçün güvenleştirilmesi." *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39), 105-130.
- Massey, D. S. (1990). Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration. *Population Index*, 56(1), 3-26. <https://doi.org/10.2307/3644186>.
- Mesjasz, C. (2008). Ekonomik güvenlik. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 125-150.
- Nickell, S. (2010). Immigration: Trends and macroeconomic implications. *Globalisation, Labour Markets and International Adjustment-Essays in Honour of Palle S Andersen* 50 içinde 51-63. Basel: Bank for International Settlements Papers.
- NTV. (2019). Bakan Pekcan: 15 bin 159 Suriyeli şirket var. (2019, 14 Haziran). https://www.ntv.com.tr/ekonomi/bakan-pekcan-turkiyede-15-bin-159-suriyeli-sirket-var,RL47cjK0hkib4yUoF_Uu3g.
- Orhan, O. ve Senyücel Gündoğar, S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*, 195 (Ocak). Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Perruchoud, R. ve Cross, J. R. 2013. *Göç terimleri sözlüğü*, 31. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Uluslararası Göç Hukuku.
- Polat, Y. (2021). Türkiye'nin uluslararası göç politikasına tarihsel bir bakış. *Journal of Awareness*, 6(2), 145-160.
- Rowthorn, R. (2008). The fiscal impact of immigration on the advanced economies. *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 560-580.
- Samers, M. ve Collyer, M. (2017). *Migration*. Oxfordshire: Routledge.
- Sevinç, H., Bozkurt, E., Künü, S. ve Eroğlu Sevinç, D. (2016). Ekonomik büyüme ve göç ilişkisi: Gelişmekte olan ülkelere dayalı bir analiz. S. Sarı, A. H. Gencer ve İ. Sözen (der.). *International Conference On Eurasian Economies 2016* içinde 398-403. İstanbul: Beykent University Publications.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). (2024). SGK istatistik yıllıkları. (2024, 30 Mart). <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). (2024). Kayıtdışı istihdam oranı. (2024, 27 Şubat). http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari.

- Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,
International Humanities and Social Science Review (IHSSR),
Volume: 9 Issue: 2 Year: 2025
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2024). Çalışma izin istatistikleri. (2024, 30 Mart).
<https://www.csgb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2024). Kamu finansmanı istatistikleri. (2024, 8 Mart).
<https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>.
- T.C. Resmi Gazete. (1961). *Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşmenin onaylanması hakkında kanun*. 5 Eylül 1961 gün, 10898 sayılı, 7-14.
- T.C. Resmi Gazete. (2011). *Afet ve acil durum yönetim merkezleri yönetmeliği*. 19 Şubat 2011 gün, 27851 sayılı.
- T.C. Resmi Gazete. (2013). *Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu*. 11 Nisan 2013 gün, 28615 sayılı, 27-79.
- T.C. Resmi Gazete. (2014). *Geçici koruma yönetmeliği*. 22 Ekim 2014 gün, 29153 sayılı, 3-20.
- T.C. Resmi Gazete. (2016). *Yabancılar ve uluslararası koruma kanununun uygulanmasına ilişkin yönetmelik*. 17 Mart 2016 gün, 29656 sayılı.
- The UN Refugee Agency. (2024). *Cartagena declaration on refugees, adopted by the colloquium on the international protection of refugees in Central America, Mexico and Panama, Cartagena de Indias, Colombia, 22 November 1984*. (2024, 11 Şubat). <https://www.unhcr.org/fr-fr/en/media/cartagena-declaration-refugees-adopted-colloquium-international-protection-refugees-central>.
- Tunca, H. Ö. ve Karadağ, A. (2018). Suriye'den Türkiye'ye göç: Tehditler ve fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28(2), 47-68.
- Tümen, S. (2016). The economic impact of Syrian refugees on host countries: Quasi-experimental evidence from Turkey. *American Economic Review*, 106(5), 456-460.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Türk dil kurumu sözlükleri. (2023, 30 Eylül). <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Enflasyon ve fiyat. (2024, 23 Şubat).
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106&dil=1>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Dış ticaret. (2024, 27 Şubat).
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Ulusal hesaplar. (2024, 28 Şubat).
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113&dil=1>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Nüfus ve demografi. (2024, 3 Mart).
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). İstihdam, işsizlik ve ücret. (2024, 30 Mart).
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1>.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2024). Syria regional refugee response. (2024, 3 Mart). <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>.
- Üst Polat, G. ve Kılınç, D. (2021). Düzensiz göç sosyo-kültürel ve ekonomik yapıyı değiştiriyor. *Ekonomim Gazetesi*, (2021, 21 Ağustos) <https://www.ekonomim.com/ekonomi/duzensiz-goc-sosyo-kulturel-ve-ekonomik-yapiyi-degistiriyor-haberi-632119>.

Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,
International Humanities and Social Science Review (IHSSR),
Volume: 9 Issue: 2 Year: 2025

Üzümçü, A. (2020). Uluslararası göç ve ekonomi. S. Barışık (der.). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* içinde 185-224. Ankara: Gazi Kitabevi.

Wagner, M. ve Del Carpio, X. (2015). *The impact of Syrians refugees on the Turkish labor market*, 7402. Washington DC: World Bank Policy Research Working Paper.

Wallerstein, I. (2011). *The modern world-system I*. California: University of California Press.

Weiner, M. (1992). Security, stability, and international migration. *International Security*, 17(3), 91-126.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yorğun, S., Hepsağ, A. ve Yıldırım Dalyan, S. (2021). Dış göçün Türkiye'nin işgücü piyasasına etkileri. M. Karakaş ve D. Çak (der.). *Göç ve Etkileri: Güvenlik, Toplum, Kadın, Çocuk, Ekonomi, Dış Politika* içinde 169-190. Ankara: Pegem Akademi.

Zachariadis, M. (2012). Immigration and international prices. *Journal of International Economics*, 87(2), 298-311.